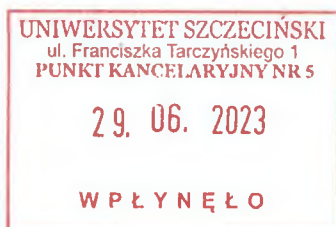

Prof. dr hab. Piotr Kołakowski
Instytut Historii
Uniwersytet Pomorski w Słupsku

Słupsk, 20.06.2023 r.

Ocena
osiągnięć i działalności naukowej
dr. Przemysława Artura Słowińskiego
w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
nauk humanistycznych w dyscyplinie historia

Doktor Przemysław Słowiński urodzony w 1977 r. należy do grona historyków średniego pokolenia. Całe swoje dotychczasowe życie zawodowe oraz naukowe związał ze Szczecinem i Gorzowem Wielkopolskim. W 2001 r. ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Szczecińskim, a następnie w 2007 r. na podstawie pracy *Administracja terytorialna województwa szczecińskiego w latach 1945-1950*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Janusza Farysia, uzyskał tam stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii. Od 2001 r. jest zatrudniony w Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim na stanowisku adiunkta. Krótco, bo tylko w roku akademickim 2009/2010, prowadził zajęcia z zakresu historii najnowszej na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego.

Zainteresowania naukowe dr. Słowińskiego koncentrują się wokół badań nad losami polskich jeńców Oflagu II C Woldenberg (Dobiegniew) oraz powiązanych z nimi miejscami pamięci. W tym ostatnim zakresie prowadzi też szersze badania nad pomnikami, cmentarzami

wojennymi, mogiłami i kwaterami, a także muzeami II wojny światowej. Od wielu lat stanowią one główny nurt Jego aktywności naukowej, w który wpisuje się również zorganizowanie dwóch stałych wystaw w Muzeum Martyrologii w Słońsku i Muzeum Woldenberczyków w Dobiegniewie. Niezależnie kolejnymi obszarami badawczymi dr. Słowińskiego są prace z zakresu historii prasy i administracji.

Niewątpliwie przełom w działalności naukowej dr. Przemysława Słowińskiego stanowiła obrona pracy doktorskiej, a następnie jej wydanie drukiem w rok 2008. Monografię *Administracja terytorialna województwa szczecińskiego w latach 1945-1950*, napisaną w oparciu o zbiory przechowywane w czterech polskich archiwach (Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Państwowym w Szczecinie, Archiwum Państwowym w Koszalinie, Archiwum Państwowym w Gorzowie Wielkopolskim), uważam za pracę udaną. Jej Autor zrealizował główny cel dysertacji, jakim było przedstawienie narodzin i działalności polskiej administracji na terenie województwa szczecińskiego, wypełniając w ten sposób lukę w rodzimej historiografii. Ewentualny zarzut dotyczący braku archiwaliów sowieckich odnoszących się do funkcjonowania komendantur wojennych Armii Czerwonej ze względu na blokowanie do nich dostępu uważam za bezzasadny. Mam też nadzieję, że w przyszłości z chwilą otwarcia archiwów rosyjskich i pojawienia się możliwości ponownej edycji będzie można uzupełnić wspomnianą książkę o nowe, cenne informacje. W pracy – choć we wstępie zwraca na to uwagę Autor - zaskakuje brak wykorzystania akt organów bezpieczeństwa PRL znajdujących się w archiwach Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie i Warszawie, do których z nieznanых powodów odmówiono Habilitantowi dostępu.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych dr Przemysław Słowiński publikował systematycznie, a efektem prowadzonych przez Niego badań jest znaczny dorobek naukowy, na który składa się: 6 monografii (w tym 3 współautorskie), 61 artykułów w większości opublikowanych w opracowaniach zbiorowych (2 współautorskie), 13 współautorskich redakcji monografii, a także skrypt dla studentów administracji oraz 2 inne większe opracowania poświęcone Muzeum Martyrologii w Słońsku oraz gorzowskiemu środowisku naukowemu. Warto zwrócić uwagę, iż dr Słowiński dąży do umiędzynarodowienia prowadzonych badań i dotarcia w ten sposób do szerszego grona odbiorców. W dzisiejszych czasach jest to niewątpliwie właściwy kierunek prezentacji swoich osiągnięć naukowych. W tym kontekście z racji podejmowanej problematyki badawczej może warto zastanowić się nad wydaniem większej liczby publikacji w języku niemieckim. Niezależnie dążyć należy też do

publikowania w języku angielskim, aby przybliżyć opinii zagranicznej niezwykle interesujący temat polskich jeńców wojennych.

W dorobku poddawanym ocenie na zaznaczenie *in minus* zasługuje brak recenzji w czasopismach naukowych. Szkoda, że Habilitant zaniedbuje tę formę wypowiedzi naukowej, choć „popętnił” recenzje wydawnicze – niestety, jednej tylko monografii i trzech artykułów do wydawnictwa zbiorowego. A szkoda, bowiem działalność krytyczna, recenzyjna animuje dyskusję naukową, ma istotny aspekt opiniotwórczy oraz sprzyja rozwojowi nauki i doskonaleniu warsztatu. Niewątpliwie w dorobku dr. Słowińskiego brakuje również większej liczby artykułów zamieszczanych w uznanych naukowych czasopismach, gdyż głównie koncentruje się On na publikowaniu w opracowaniach zbiorowych. Nie uważam, że o wartości artykułów przesądza fakt, że są one zamieszczane w wiodących w danej dziedzinie periodykach naukowych. Nie jest jednak dla nikogo tajemnicą, że często do prac zbiorowych trafiają teksty, które nie zostałyby zaakceptowane przez redakcje czasopism naukowych. Dzielenie się efektami swoich badań w periodykach o szerszym zasięgu dałoby też Autorowi szansę na dotarcie do szerszego odbiorcy literatury historycznej.

Przedstawiony do oceny dorobek naukowy dr. Słowińskiego świadczy o Jego znajomości dziejów najnowszych (zauważyć należy, iż podejmował również tematykę sięgającą czasów wcześniejszych), umiejętności opisywania zjawisk i generalnie jasnego formułowania myśli. Habilitant dobrze posługuje się też warsztatem naukowym. Przygotowanie monografii, licznych artykułów oraz prac zbiorowych o różnorodnej tematyce pozwoliło dr. Słowińskiemu na zdobycie nowych doświadczeń w działalności naukowej i dowodzi poszerzenia przez Niego strefy badań.

Rozprawa habilitacyjna *W okowach niewoli. Polscy oficerowie w Oflagu II C Woldenberg podczas II wojny światowej*, Gorzów Wielkopolski 2021, ss. 368 została napisana w oparciu o poważne zasoby archiwalne. Habilitant przeprowadził kwerendę w dwunastu archiwach krajowych i zagranicznych oraz w Bibliotece Narodowej. Na uwagę zasługuje wykorzystanie materiałów zgromadzonych w dwóch archiwach niemieckich: Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde i Bundesarchiv Deutsche Dienststelle, co w istotny sposób wzbogaciło monografię o nieznane wcześniej informacje dotyczące struktury niemieckich władz obozu, strażników czy listy transportowe jeńców. Materiały te - a szkoda - nie dotyczą bezpośrednio życia polskich jeńców. Pewien niedosyt pozostawia kwestia badań przeprowadzonych w Centralnym Archiwum Wojskowym Wojskowego Biura Historycznego w Warszawie-

Rembertowie, a nie - jak podaje Autor - w Centralnym Archiwum Wojskowym w Warszawie, gdyż od 2016 r. archiwum jest komórką wewnętrzną WBH. Szczególnie dotyczy to kwerendy dokumentów personalnych oficerów Wojska Polskiego. Ich wykorzystanie w połączeniu z odpowiednią literaturą przyczyniłoby się do wzbogacenia opracowania i uniknięcia niektórych błędów. Na przykład ppłk dypl. Konstanty Zaborowski, który w omawianej pracy występuje jako pułkownik, pojawia się tylko raz w kontekście przemycenia do obozu lampy do odbiornika radiowego, a był to przecież były attaché wojskowy w Moskwie, który funkcję tę pełnił z powodzeniem w latach 1935-1939 oraz dowódca 79 pułku piechoty, z którym walczył w czasie kampanii polskiej 1939 r., odznaczony Złotym Krzyżem Virtuti Militari IV klasy. Przykładów takich jest więcej. Korekty wymagają również stopnie innych oficerów oraz poprawność zapisu ich nazwisk.

W omawianej monografii zwraca uwagę szerokie wykorzystanie przez dr. Słowińskiego literatury przedmiotu oraz wspomnień i dzienników. Dzięki ich analizie i dotarciu do nowych materiałów źródłowych udało się przedstawić nieznane dotąd informacje o organizacji oflagu, jak też o życiu polskich oficerów w obozie Woldenberg. Szczególnie interesujące są te dotyczące inwigilacji jeńców, ich rozpracowywania przez kontrwywiad Abwehry oraz - od 1945 r. - przez Główny Zarząd Informacji, prześladowań, ale też zdrowia fizycznego i psychicznego jeńców, seksualności, kontrwywiadu jenieckiego oraz organizacji a także aktywności byłych jeńców po uzyskaniu wolności w 1945 r.

Zewnętrzne ramy chronologiczne, które są oczywiste, a także konstrukcja wewnętrzna książki nie budzą moich zastrzeżeń. Habilitant osiągnął podstawowy cel, jakim było napisanie nowej monografii przedstawiającej organizację, funkcjonowanie samego oflagu oraz naświetlenie losów około siedmiotysięcznej grupy polskich jeńców. Oceniana dysertacja przyczynia się do propagowania wiedzy na temat opisanego Oflagu II C Woldenberg, tym bardziej że większość wcześniejszych prac na ten temat powstała przed 1989 r. Moim zdaniem najlepsza z nich *Oflag II C Woldenberg. Wspomnienia jeńców*, Warszawa 1984 została napisana przez byłych jeńców i - jak zaznaczyli sami autorzy - nie ma charakteru naukowego, lecz wspomnieniowy, przez co ukazuje wydarzenia w sposób jednostronny. Z kolei praca Jana Olesika pt. *Oflag II C Woldenberg*, Warszawa 1988 zawiera wiele elementów ideologicznych, eksponujących rolę komunistów i innych organizacji lewicowych w życiu obozowym.

Choć książka dr. Przemysława Słowińskiego napisana została komunikatywnym stylem, to jednak w niektórych miejscach zawiodła korekta. Niestety, pojawiające się błędy językowe, literówki miejscami wypaczają sens wypowiedzi.

Należy wspomnieć, że książka została dostrzeżona i nagrodzona lokalnym wyróżnieniem: Lubuskim Wawrzynem Naukowym za 2021 r.

Pan dr Przemysław Słowiński jest też autorem cyklu artykułów poświęconych Oflagowi II C Woldenberg oraz szerzej problematyce obozowej. W ten nurt wpisują się również publikacje na temat powstania, organizacji i działalności Muzeum Woldenberczyków i jego znaczenia dla zachowania pamięci o losach polskich jeńców wojennych.

Do wartościowych publikacji dr. Słowińskiego zaliczam opracowanie pod tytułem *Cud niepodległości*, Gorzów Wielkopolski 2018, którego jest współautorem. W ramach tej pracy zredagował - głównie na materiałach archiwalnych z Archiwum Akt Nowych oraz aktach normatywnych II Rzeczypospolitej - rozdział 5. poświęcony mało znanej polityce społecznej w latach 1918-1919. Monografia ta oraz inne przedsięwzięcia naukowe przygotowane we współautorstwie (np. *Wrzesień 1939 roku. Geneza II wojny światowej w polskiej perspektywie*, t. 1, *W kręgu dziejów, myśli politycznej i dziedzictwa kulturowego II Rzeczypospolitej* i t. 2, *Wojsko. Wojna. Jeniectwo*, Gorzów Wielkopolski 2010, jak też *Wojna i emigracja. Studia i szkice*, t. 1, *Wojna, Armia i Społeczeństwo II Rzeczypospolitej w obronie niepodległości (1920-1945)* i t. 2, *Emigracja i losy Polaków na obczyźnie*, Gorzów Wielkopolski 2013) dowodzą, iż Habilitant posiadał niełatwą umiejętność współpracy w zespole.

Kolejny obszar zainteresowań naukowych dr. Przemysława Słowińskiego stanowią kwestie związane z dziejami szkolnictwa wyższego. Z tego zakresu odnotować należy przede wszystkim monografię *Historia-Tradycja-Współczesność. Dwadzieścia lat uczelni im. Jakuba z Paradyża*, Gorzów Wielkopolski 2018. Jest to opracowanie poświęcone skomplikowanemu, kilkuletniemu procesowi powstania uczelni akademickiej w Gorzowie Wielkopolskim, jak i jej działalności na przestrzeni dwudziestu lat. Zapewne wpływ na napisanie tej książki miał fakt, iż Autor jest długoletnim pracownikiem uczelni, pełniącym w jej strukturach wiele eksponowanych stanowisk. W nurt tych badań wpisuje się też kilka artykułów związanych z historią wychowania i edukacji w Polsce.

Należy również dostrzec serię publikacji dr. Słowińskiego dotyczących historii prasy, w tym przede wszystkim periodyków wydawanych w Gorzowie Wielkopolskim po 1945 r., nad którymi nie prowadzono wcześniej szczegółowych badań. Prasa stanowi niezwykle ciekawe

źródło wiedzy, wymaga jednak długich i żmudnych analiz. Podjęcie badań w tym kierunku świadczy o próbie rozszerzenia zainteresowań badawczych przez Habilitanta.

Charakterystyka sylwetki naukowej dr. Przemysława Słowińskiego nie byłaby kompletna bez uwzględnienia działalności na niwie konferencyjnej, która jest ważnym elementem Jego aktywności naukowej. W latach 2006-2021 zorganizował i współorganizował 16 konferencji, w tym 3 międzynarodowe i 10 ogólnopolskich. Szkoda, że Aplikant nie wykazał ani nie wspomniał w autoreferacie, w ilu z nich uczestniczył czynnie. Kierując się dobrą wolą, możemy jedynie założyć, iż jako organizator konferencji brał w nich również aktywny udział (choć nie mamy pewności, czy tak było rzeczywistości).

W okresie od 1 marca do 1 czerwca 2021 r. Habilitant odbył staż badawczo-dydaktyczny w Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie na Wydziale Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania. Aktywnie uczestniczył - co należy podkreślić - w programach Erasmus i Erasmus+, prowadząc wykłady w zagranicznych ośrodkach akademickich we Włoszech, w Niemczech, Belgii, na Litwie i Ukrainie. W sumie w latach 2009-2019 w ramach tych programów odbył aż 11 wyjazdów zagranicznych. Doceniam również udział w projekcie badawczym *Der Zweite Weltkrieg in deutschen und polnischen Museen. II wojna światowa w niemieckich i polskich muzeach*, którego inicjatorem był Europa Universität Viadrina we Frankfurcie nad Odrą.

Doktor Przemysław Słowiński ma wieloletnie doświadczenie w pracy dydaktycznej. Prowadził liczne zajęcia (zarówno wykłady, jak i ćwiczenia) w Akademii im. Jakuba z Paradyża, a także na Uniwersytecie Szczecińskim. Wykładał w języku angielskim na kursach historii i języka polskiego w ramach programu Erasmus+. Był promotorem 9 prac licencjackich oraz - co istotne - dwukrotnie pełnił rolę promotora pomocniczego w przewodach doktorskich.

Na docenienie zasługują osiągnięcia dr. Słowiński w dziedzinie popularyzowania nauki. Organizował wystawy stałe i czasowe (również w Berlinie), występował w filmach dokumentalnych, reportażach, audycjach radiowych i telewizyjnych, a także wygłaszał wykłady popularyzatorskie, w tym dla młodzieży.

Habilitant ma duże doświadczenie zawodowe. W latach 2011-2019 pełnił funkcję prorektora ds. studenckich w Akademii im. Jakuba z Paradyża, a obecnie prorektora ds. kształcenia. Jest członkiem Senatu tej uczelni. Aktywnie uczestniczy w komisjach i zespołach uczelnianych. Współpracuje z władzami samorządowymi województwa lubuskiego oraz pozyskuje środki na projekty realizowane przez Akademię im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim.

Wniosek końcowy:

Doktor Przemysław Słowiński prezentuje rozległe zainteresowania historyczne i może poszczycić się znacznym dorobkiem naukowym. Jego publikacje, w tym przede wszystkim monografie przygotowane samodzielnie, jak też we współautorstwie (w których miał zresztą istotny udział), wnoszą znaczny wkład do polskiej historiografii. Habilitant konsekwentnie pracuje nad pomnażaniem dorobku naukowego, współpracuje z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, a także aktywnie uczestniczy w życiu naukowym. Legitymuje się dużymi osiągnięciami na polu dydaktycznym, organizacyjnym i związanym z popularyzowaniem historii.

Na podstawie przedłożonej dokumentacji stwierdzam, że osiągnięcia naukowe i aktywność naukowa oraz współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym spełniają warunki określone ustawą w zakresie nadania stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie historia i wnoszę o dopuszczenie dr. Przemysława Słowińskiego do dalszych etapów postępowania.

Piotr Kotakowski